

Список использованных источников

1. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия: пер. с англ. [Текст] / И. Ялом. – М.: Независимая фирма «Класс», 2004.
2. Садлер У. А. От одиночества – к аномии [Текст] / У. А. Садлер, Т. Б. Джонсон // Лабиринты одиночества: сб. ст.: пер. с англ. – М.: Прогресс, 1989. – С.21–25.
3. Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality: A Meta-Analytic Review Julianne Holt–Lunstad / Timothy B. Smith, Mark Baker, Tyler Harris and David Stephenson // Perspectives on Psychological Science. – March 2015. – Vol. 10, 2. – P.227–237. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.pps.sagepub.com/content/10/2/227.full.pdf
4. The Lethality of Loneliness / by Judith Shulevitz, the science editor // The New Republic. – May 13, 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://newrepublic.com/article/113176/science-loneliness-how-isolation-can-kill-you>
5. Ницше Ф. Так говорил Заратустра [Текст] / Ф. Ницше // Собрание соч. в 5 т. – СПб.: Азбука, 2011. – Т.3.
6. Ницше Ф. Ecce Homo [Текст] / Ф. Ницше // Собрание соч. в 5 т. – СПб.: Азбука, 2011. – Т.5.
7. Фромм Э. Человек для себя [Текст] / Э. Фромм // Бегство от свободы. Человек для себя. – М.: Аст, 2006. – С.353–369.
8. Мэй Р. Проблема тревоги [Текст] / Р. Мэй / Пер. с англ. А. Г. Гладкова. – М.: Изд-во ЭКСМО–Пресс, 2001. – (Серия «Психология. XX век»).
9. Мэй Р. Открытие бытия [Текст] / Р. Мэй. – М.: Ин-т Общегуманитарных исследований, 2004.

References

1. Yalom I. Existentsialnaja psihoterapija [Text] / I. Yalom. – M.: Klass, 2004.
2. Sadler U. Ot odinochestva r anomii [Text] / U. Sadler, T. Djonson // Labirinti odinochestva: sb. st. – M.: Progress, 1989. – S.24–29.
3. Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality: A Meta-Analytic Review Julianne Holt–Lunstad / Timothy B. Smith, Mark Baker, Tyler Harris and David Stephenson // Perspectives on Psychological Science. – March 2015. – Vol. 10, 2. – P.227–237 [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: www.pps.sagepub.com/content/10/2/227.full.pdf Checked 11.11.2015
4. The Lethality of Loneliness / by Judith Shulevitz, the science editor // The New Republic. – May 13, 2013. [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://newrepublic.com/article/113176/science-loneliness-how-isolation-can-kill-you> Checked 11.11.2015
5. Nietzsche F. Tak govoril Zaratustra [Text] / F. Nietzsche // Sbranie sochinenij v 5 t. – SPb.: Azbuka, 2011 – T.3.
6. Nietzsche F. Ecce Homo [Text] / F. Nietzsche // Sbranie sochinenij v 5t. – SPb.: Azbuka, 2011 – T.5.
7. Fromm E. Chelovek dlja sebja [Text] / E. Fromm // Begstvo ot svobody. Chelovek dlya sebja. – M.: Izdatel'stvo «AST», 2006. – S.353–369.
8. Mej R. Problema trevogi [Text] / R. Mej. – M.: EKSMO–Press, 2001. – (Serija «Psichologija. XX vek»).
9. Mej R. Otkrytie bytija [Text] / R. Mej. – M.: In–t Obschegumanitarnych issledovanij, 2004.

Gromova O. V., competitor of the Department of Philosophy of the Dnepropetrovsk National University of Oles Honchar (Ukraine, Dnepropetrovsk), olga.v.gromova@gmail.com

The ontological aspect of the phenomenon of destructive loneliness in the existential paradigm and analytical practice

The ontological, the essential analysis of the phenomenon of destructive loneliness is analyzed. The relevance of this topic is defined by the fact that the phenomenon is complex, multifaceted and it has the ability to mutate. There is no consensus not only about its definition, but also about its transformation and development in the modern scientific knowledge. We used methods of the existential paradigm in this work. The results allow to say that there is the evidence of the negative impact of loneliness on the attitude and sense of personality structure, which creates considerable difficulties for the subject. Also, the factors influencing the emergence of this particular state, which is experienced differently by different people. The analysis revealed substantive content and the concept of «destructive loneliness» in terms of an existential paradigm. Considered views on the loneliness of authors such as Nietzsche, Erich Fromm in comparison with the views of existential analysts – I. Yalom, R. May. Conclusions: This study manifestations of loneliness becomes interdisciplinary nature and is based on the desire to understand the principles and laws of this phenomenon. As we are seeing an epidemic of loneliness, relevant and important it is to find a way out of this state grieved.

Keywords: loneliness, a phenomenon of loneliness, destructive loneliness, existential loneliness, isolation, fear, existential meaning, existential analysis.

Gromova O. V., здобувач кафедри філософії, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (Україна, Дніпропетровськ), olga.v.gromova@gmail.com

Онтологічний аспект феномена деструктивної самотності в екзистенціальній парадигмі та аналітичній практиці

Розглядається онтологічний, сутнісний аналіз феномена деструктивної самотності. Актуальність даної теми визначена тим, що феномен складний, багатограний і має властивість видозмінюватися. У сучасному науковому знанні немає єдності думок не тільки з приводу його визначення, але і з приводу його трансформації та розвитку. У роботі використані методи, обумовлені екзистенціальною парадигмою. Отримані результати дозволяють стверджувати, що мають місце підтвердження несамого впливу самотності на світовідчуття і смислові структури особистості, що створює для суб'єкта значні труднощі. Також виділено фактори, що впливають на появу цього специфічного стану, який по-різному сприймається різними людьми. Проведено аналіз та розкрито змістовне наповнення поняття «деструктивна самотність» з точки зору екзистенціальної парадигми. Розглянуто погляди на самотність таких авторів, як Ф. Ніцше, Е. Фромм у зіставленні з думками екзистенціальних аналітиків – І. Ялом, Р. Мей. Висновки: сьогодні вивчення проявів самотності набуває міждисциплінарного характеру і ґрунтується на прагненні зрозуміти принципи і закономірності цього явища. Оскільки ми спостерігаємо епідемію самотності, актуальним і важливим є пошук виходу з цього стану, що дуже складно переживається.

Ключові слова: самотність, феномен самотності, деструктивна самотність, екзистенційна самотність, ізоляція, страх, екзистенціальний зміст, екзистенційний аналіз.

* * *

УДК 1(091):165.18

Ільїна Г. В., кандидат філософських наук, доцент, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), galyna.ilyina@gmail.com

ФІЛОСОФІЯ МІЖ МОВОЮ І ВІЗІЄЮ: «ОКУЛЯРОЦЕНТРИЗМ» В ІСТОРІКО-ФІЛОСОФСЬКІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Розглядається проблема «окулярцентризму» в історико-філософській перспективі. Досліджується візуальна парадигма у філософії у контексті «лінгвістичного» та «візуального» поворотів. З'ясується роль «окулярцентризму» в пізнавальних пошуках філософії.

Ключові слова: окулярцентризм, візуальне мислення, лінгвістичний поворот, візуальний поворот.

Соціальний досвід сучасної людини тісно пов'язаний з візуальністю, яка є джерелом її соціального пізнання. Бути «візуально компетентним» для індивіда означає розуміти та вірно інтерпретувати візуальні образи, в оточенні яких він неминуче перебуває в інформаційному суспільстві, але також – візуального інтелекту та мислення, які демонструють межі та можливості пізнавальних здатностей людини.

Пізнання у західноєвропейській філософській традиції пов'язані з візуальною парадигмою, яка асоціює філософську діяльність з візуальними практиками – «споглядання», «очевидність», «бачення», «теорія», «спектакль», «глядач», «перспектива» та багато інших є традиційним візуальним словником філософії.

Разом із тим, лінгвістична орієнтація філософії минулого століття формує критику «окулярцентризму» та народження «антиокулярцентризму». Панування зору як ключового відчуття, що забезпечує пізнавальні здатності, вступає в конфлікт з «герменевтичними» питаннями: пошук сенсів людського пізнання в його лінгвістичному та соціальному вимірах народжують певну точку напруження. Фактично, у ХХ столітті констатується «лінгвістичний поворот» на протипагу візуальному мисленню у філософії (Г. Арендт), проте ХХІ століття заявляє про «візуальний поворот». Витоки останнього

можна прослідкувати в роботах постмодерністів, що пов'язують практики продукування та нав'язування візуальних образів з владою (М. Фуко) або з масовими медійними засобами (У. Еко). Надалі проблема візуальних досліджень виокремлюється в самостійне поле водночас у філософії сприйняття, у культурологічних дослідженнях та в історико-філософському контексті.

Таким чином, сучасні проблеми пізнання перебувають між лінгвістичним та візуальним поворотами філософської думки, в контексті чого актуальним стає звернення до питання метаморфоз «окулярцентризму» в історико-філософській традиції.

Проблема візуальності в історико-філософській перспективі розглядається Д. Леві, М. Джеєм та Д. Фостером. Особливості «візуальної грамотності», «візуального інтелекту» та «візуального мислення» та їх ролі в пізнавальних здатностях людини демонструють праці таких дослідників, як А. Беррі, Р. Брейден, А. Гортін. Проблеми «візуальних метафор» у філософії досліджують Г. Арндт, Г. Йонас, М. Горкхаймер, ідеї яких включені в контексти сучасних досліджень даної теми – наприклад, у К. Рукавіної, К. Донча та ін. Існує також ряд досліджень щодо окремих аспектів візуального мислення в історико-філософській перспективі, зокрема – у працях Дж. Портера, Д. Мара, М. Баля, К. Уїлсона, М. Асертона, Дж. Рассона та ін.

Метою статті є розгляд проблеми окулярцентризму в історико-філософській перспективі в контексті «лінгвістичного» та «візуального» поворотів.

Кожна епоха має власний «скопічний режим» – вона продукує свої візуальні образи і власні методи їх інтерпретації. Проте саме сьогодні зростання візуальних форм ретрансляції інформації (порівняно з попередніми епохами) висуває на передній план виокремлення візуальності як окремого поля наукового дослідження.

Сучасні історико-філософські дослідження проблеми візуального мислення постають у різних вимірах. По-перше, у філософії сприйняття, яка концентрує власну увагу на природі сприйняття, на взаємозв'язку досвідів сприйняття зі знаннями та переконаннями про світ, на особливостях чуттів людини. По-друге, у дослідженні ролі візуальності у способах мислення і соціокультурних практиках. Існують певні «скопічні режими» – способи інтерпретації візуального, різноманітні. Вони пропонують людині власні «ключі» до інтерпретації візуальної інформації. І, по-третє, сама філософська діяльність у своєму способі осмислення світу прив'язана до «візуального словника» – філософ «споглядає», «бачить», шукає «очевидне», і ці візуальні метафори недвозначно свідчать про панування «зору» в філософських дослідженнях.

В узагальненому вигляді існує проблема «зору» і «бачення» – ці два поняття іманентно відображають філософську дилему відмінності того, що людині дають її відчуття («зір»), і того, яким чином вона насправді мислить світ («бачення»), з невід'ємною різницею між першим і другим, а відтак – з проблемою істини, можливістю її осягнення, роллю філософського знання в ній.

«Зір» і «бачення» співвідносяться між собою як процес і репрезентація: «бачити» означає – обробляти інформацію, проте візуальність не обмежується обробкою інформації. «Якщо ми здатні знати, що є де в світі, наш мозок повинен певним чином бути здатним «репрезентувати» цю інформацію – у всій глибині кольору і форми, краси,

руху та деталей, – зазначає Д. Марр. – Вчення про бачення повинне, таким чином, включати не тільки вчення про те, як витягнути із зображень різні аспекти світу, які корисні для нас, але також ставить запит щодо природи внутрішньої репрезентації, за допомогою якої ми фіксуємо цю інформацію, і це робить її доступною в якості основи для рішень про наші думки та дії. Ця дуальність – репрезентація та обробка інформації – лежить в самому серці найбільш інформаційно-оброблюваних завдань... [5, с. 229]. Таким чином, розрізнення «зору» і «бачення» звертають нас до можливостей пізнання, до відмежування істинності даних чуттів, а також до проблем інтерпретації.

Проблема візуальності має тривалу історико-філософську традицію. Ще в античності філософський дискурс ґрунтується на перцептуальних метафорах, пов'язаних із властивостями зору і бачення. Платонівський світ ідей – це світ візуальний, такий, який можна «споглядати». «Споглядання» істинного «світу ідей», водночас – спосіб досягнення істини підкреслює «візуальний» характер діяльності філософа. Так само візуальні метафори присутні й у платонівському «міфі про печеру». Таким чином, в античності народжується візуальний словник філософії.

Проілюструвати його значення може античне поняття «θεωρία» (лат. *contemplatio*) – слово «теорія» в українську мову запозичене із західноєвропейської мов, мало значення «спостереження, споглядання, спілкування», походило від слова *θεωρός* (*theōrós*) – глядач, свідок, спостерігач. Це поняття вживалося щодо глядачів релігійних дійств та театральних постановок, останнє корелює певним чином і з біографією Платона, який, як відомо, зустрів Сократа біля театру Діоніса на схилі Акрополя, куди направлявся, щоб взяти участь у змаганні авторів трагедій. Таким чином, поняття «теорія» має «візуальну» історію. Також це поняття відіграє важливу роль у філософії Арістотеля. У своєму «Протрептику» Арістотель порівнює споглядання світу із глядачем, який дивиться виставу.

Отже, ще в античності філософський дискурс ґрунтується на перцептуальних метафорах, пов'язаних із властивостями зору і бачення. Як стверджує Дж. Портер, у Арістотеля філософський дискурс можна розглядати як теоретизацію візуального, ці дві сторони тісно переплітаються: «Методологічне дублювання очевидного, зокрема, в «Метафізиці» та «Політиці», з перших сторінок настільки вражає, що можна прийняти серйозно, майже буквально, кожен появу метафор сприйняття (світло, бачення, ясність) в дискурсі Арістотеля – зокрема, запрошення до того, щоб «розглянути» (*skopein*), «дивитися» (*blepein*), «бачити» (*horan*), «споглядати» теоретично (*theorein*) і так далі – це безумовно найчастіші характеристики філософської діяльності у Арістотеля (але також і у Платона)» [7, с. 95]. Слід сказати, що бачення розуміється як процес отримання зі світу інформації про образи і про ідеї, які внаслідок розумової діяльності людини трансформуються у щось нове. За аналогією, візуальність вкорінена у філософії й описує філософську діяльність, вона постає способом філософської розвідки й асоціюється з філософським мисленням. Проте яку роль відіграє візуальність у даному контексті? Чи є вона лише випадковою метафорою? Адже, можливо, на місці «окулярного словника» міг би виявитися аудіальний словник («розуміти», «дослухатися» тощо)?

Отже, «окулярцентризм» як превалювання візуальної філософської парадигми властивий західній філософській традиції, починаючи з стародавніх часів: античні витоки привели в дію механізми візуальної метафоризації філософської діяльності. Проте проблема «окулярцентризму» свого справді широкого розвитку здобуває в добу Модерну. У цей період методи спостереження та критерій очевидності як засіб досягнення істини виходять на перший план, потужного впливу набуває «картезіанський перспективізм», оптична теорія починає пов'язуватися з особливостями бачення в раціоналістичних теоріях. І пошук істинного у філософії відштовхується від проблеми зору: оманливість зору та істинність очевидного проблематизуються в раціоналістичних філософських теоріях, «питання Моліно» розробляється у філософії емпіризму тощо.

Філософія в добу Модерну тісно пов'язана з іншими науковими розвідками. Як стверджує К. Уілсон, «домінування теорії зору в епістемології сімнадцятого століття відзначалася неодноразово та асоціювалася з новими технологіями та практиками спостереження, особливо тими, які включали телескоп і мікроскоп. Рене Декарт вивчав анатомію ока і писав есеї про світло, геометричну оптику та проектування і виготовлення оптичних приладів. Мальбранш продовжував роботу з оптичної теорії та психологію зору; Спіноза, як усім відомо, обробляв лінзи; а Лляйбніц вихваляв мікроскоп та виявлену ним всюдисущість живих форм і стверджував, що справжні основні складові світу були не неживими частинками, а «живими дзеркалами», які «збирали образи з усіх частин всесвіту» [7, с. 117–118]. Отже, візуальні образи мають подвійне втілення у філософії раціоналізму – зовнішнього, фізичного характеру, та внутрішнього, метафоричного. Перший пов'язаний із активною увагою раціоналістів до оптики та фізіології зору. Другий – з істиною та шляхами її досягнення.

Фактично йдеться про наявність платонівсько-картезіанської ідеї щодо відмінності між світом, який можна побачити очима, і світом, який існує в нашій свідомості. Р. Декарт у своїй концепції започатковує ідею методичного сумніву, який тепер по-своєму виражається у принципі *cogito*: ми сумніваємося в даних наших чуттів, проте існує безсумнівне, і воно – поза чуттями. Проте існування зовнішнього світу, того, що існує на протилугу внутрішньому, уможливується умовою Божественного мислення і споглядання, відтак, видимий світ постає перед очима того, хто споглядає, і, водночас, концентрується в його погляді. Модерн – час виникнення «картини світу» (М. Гайдеггер), яка народжується «перед очима» і «в полі зору» глядача.

Народження «окулярцентризму» Модерну продовжується в його критиці, яка виникає з лінгвістичної спрямованості філософії у XX столітті. У своїй роботі «Життя розуму» Ганна Арендт заявила: «з самого початку в офіційній філософії мислення розумілося в *зорових* термінах, і оскільки мислення є найбільш фундаментальний і найбільш радикальний із усіх видів розумової діяльності, цілком справедливо, що бачення «послужило моделлю сприйняття в цілому і таким чином мірою для інших чуттів». Панування зору настільки глибоко вкорінене в грецькій і тому і в нашій понятійній мові, що рідко коли можна зустріти міркування з цього приводу в тому сенсі, що все занадто очевидно, щоб

говорити про нього особливо» [1, с. 135]. Тим не менше, далі вона зазначає, що після А. Бергсона у філософії відбувається поворот від *pous* до *logos* – тобто констатує лінгвістичний поворот. Таким чином, «панування зору» та «панування мови» є двома різними «режимами» існування філософського знання і мислення.

Сьогодні поза констатацією «лінгвістичного повороту» відбувається заява про «візуальний поворот», який повертає візуальне в філософську думку на новому рівні: на місце неусвідомленого і метафоричного «окулярного» словника приходять цілеспрямовані дослідження візуальності. Модерн підготував фундамент для домінування візуального в соціумі, а Постмодерн, який прийшов у світ разом із постановкою питання про мову і текст, разом із тим виникає в період значних технологічних та інформаційних перетворень, які відображаються на способах мислення. Екранна культура доби розкрила проблему візуальних комунікацій, які сьогодні стирають межі між приватним і публічним, формуючи специфічний соціальний контекст візуальності. І якщо Модерн шукає відповіді на поставлені питання щодо візуальності в площині науковій, то візуальність Постмодерну ставить цілий ряд соціальних питань.

Прикладом є проблеми візуальних комунікацій, описані У. Еко. З його точки зору образи мають «платонічну силу», оскільки вони перетворюють окремі ідеї на загальні. На думку дослідника, засобом візуальних комунікацій простіше втілити стратегію переконання: «читаючи в газеті, що «такий-то» проголошує «Х – у президенті!», я розумію, що висловлюється думка «такого-то». Але якщо в телевізорі певна невідома мені особа агітує «Х – у президенті!», то воля індивіда сприймається вже як згусток загальної волі». І далі: «Часто мені думається, що в найближчому майбутньому наше суспільство розділиться – чи вже розділилося – на два класи: тих, хто дивитися тільки телебачення, тобто отримує готові образи і готове судження про світ, без права критичного відбору інформації, що отримується, і тих, хто дивиться на екран комп'ютера, тобто тих, хто здатний відбирати і обробляти інформацію. Тим самим починається поділ культур, який існував у часи Середньовіччя: між тими, хто здатний був читати рукописи, і, отже, критично осмислювати релігійні, філософські і наукові питання, і тими, хто виховувався винятково засобом образів у соборі – відібраних і опрацьованих їх творцями» [2, с. 15]. Відтак запит щодо критичного мислення людини пов'язаний із її візуальною компетентністю та візуальним інтелектом – вміння, перебуваючи в світі візуальних образів, розуміти, інтерпретувати та критично осмислювати їх.

Виникає і починає активно вивчатися поняття «*visual literacy*» – «візуальна грамотність» [3], яка існує поряд з «лінгвістичною грамотністю» і стає предметом наукового інтересу, розвиваючись до «візуального інтелекту» та «візуального мислення». Ці тенденції показують колізію, яку ілюструють «окулярцентризм» та «антиокулярцентризм» (М. Джей): філософія рухається від візії до мови і далі – назад до візії.

Отже, класична постановка питання про роль візуального мислення сьогодні ускладнюється певним напруженням між проблемою візуально орієнтованого соціального життя сучасної людини та лінгвістичної орієнтації філософії. Питання про техніку, яке супроводжувало філософію XX століття, віддаляє

людину від чистоти звернення безпосереднього погляду на пошук істини. Опосередкована різними технічними інструментами, істина все більше віддаляється від людини, ховаючись за мовою, з її нескінченними багатозначностями та конфліктами інтерпретацій. «Так само, як їхні телескопи і мікроскопи, їхні магнітофони і радіо стають більш чутливими, індивіди стають сліпими, вони складніше слухають, менше відповідають» [4, с. 162], – зазначив М. Горкгаймер. Разом із тим, така теза може доповнитися думкою Д. М. Леві: «якщо вони праві, і ми справді стаємо сліпими з часом, як можлива гегемонія візуального сьогодні? Ми маємо тоді ставити питання, звертаючись до рефлексії Арендт щодо дискурсу сучасності, про те, чи є наша сучасна культура досі окуляроцентричною, чи відбувся перехід до іншої, історично нової парадигми, і чи може вона бути права щодо майбутньої важливості логосу, парадигми, яка ґрунтується на промовлянні і слуханні [6, р. 3]. Лінгвістична парадигма та її майбутнє у візуальній культурі сучасності, таким чином, існує паралельно з критикою спочатку «окуляроцентризму», а потім – «антиокуляроцентризму», надаючи нових смислів візуальним практикам людини.

Висновки. Отже, в історико-філософській перспективі можна спостерігати панування як візуальної, так і лінгвістичної парадигм. «Окуляроцентризм» та «антиокуляроцентризм» як його критика показують різні способи реалізації пізнавальних здатностей людини, а також відображають домінування тих чи тих способів осягнення дійсності. Критика «окуляроцентризму» виникає з «лінгвістичним поворотом», який концентрує увагу на проблемах мови. Разом із тим, візуальність не втрачає позицій, і сьогодні констатується новий поворот – «візуальний».

Перспективи подальших досліджень. Сьогодні активно розвиваються «Visual Science» – комплекси наукових розвідок щодо проблем візуальності, які концентрують власну увагу на тому, яким чином людина обробляє візуальну інформацію, як працює свідоме візуальне сприйняття, як візуальне сприйняття використовується у спілкуванні, яким чином працюють різноманітні техніки аргументації на основі візуальної інформації тощо. У ці дослідження задіяні різні гілки психології, нейрофізіології, медицини, зоології, комп'ютерні науки; не залишається поза увагою і філософія. У зв'язку з цим у подальших дослідженнях доцільно ставити проблеми взаємовпливу наукових методологій та дослідницьких практик у контексті розвитку філософського знання і мислення.

Список використаних джерел

1. Арендт Х. Жизнь ума / Х. Арендт. – СПб.: Наука, 2013. – 517 с.
2. Эко У. От Интернета к Гуттенбергу: текст и гипертекст / Эко У. // Новое литературное обозрение. – 1998. – №32. – С.5–18.
3. Braden R. A. Identifying the Theoretical Foundation of Visual Literacy / Braden R. A., Hortin J. A. // Television and Visual Literacy, eds. R. A. Braden and A. D. Walker. – Bloomington, IL: International Visual Literacy Association, 1982. – P.169–179.
4. Horkheimer M. Dawn and Decline: Notes 1926–1931 and 1950–1969 / Horkheimer M. – N. Y.: Seabury Press, 1978. – 252 p.
5. Marr D. Vision / D. Marr // Vision and Mind: selected readings in the philosophy of perception. – London, England; Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2002. – P.229–267.
6. Modernity and the Hegemony of Vision / ed. by David Michael Levin. – Berkeley–Los–Angeles–London: University of California Press, 1993. – 408 p.

7. Sites of Vision: the Discursive Construction of Sight in the History of Philosophy / ed. by D. M. Levi. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1997. – 498 p.

8. Vision and Visuality / ed. By H. Foster. – Seattle: bay Press, 1988. – 135 p.

References

1. Arendt H. Zhyzn' uma / H. Arendt. – Spb.: Nauka, 2013. – 517 s.
2. Eco U. Ot Interneta k Guttenbergu: tekst i gipertekst / Eco U. // Novoe literaturnoe obozrenie. – 1998. – №32. – С.5–18.
3. Braden R. A. Identifying the Theoretical Foundation of Visual Literacy / Braden R. A., Hortin J. A. // Television and Visual Literacy, eds. R. A. Braden and A. D. Walker. – Bloomington, IL: International Visual Literacy Association, 1982. – P.169–179.
4. Horkheimer M. Dawn and Decline: Notes 1926–1931 and 1950–1969 / Horkheimer M. – N. Y.: Seabury Press, 1978. – 252 p.
5. Marr D. Vision / D. Marr // Vision and Mind: selected readings in the philosophy of perception. – London, England; Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2002. – P.229–267.
6. Modernity and the Hegemony of Vision / ed. by David Michael Levin. – Berkeley–Los–Angeles–London: University of California Press, 1993. – 408 p.
7. Sites of Vision: the Discursive Construction of Sight in the History of Philosophy / ed. by D. M. Levi. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1997. – 498 p.
8. Vision and Visuality / ed. By H. Foster. – Seattle: bay Press, 1988. – 135 p.

Ilyina H. V., PHD in Philosophy, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), galyna.ilyina@gmail.com

Philosophy between language and vision: «ocularcentrism» in the historical and philosophical perspectives

A problem of «ocularcentrism» is revealed in the paper. A visual paradigm in philosophy in the context of «linguistic» and «visual turn» is considered. A role of «ocularcentrism» in cognitive search of philosophy is revealed.

Keywords: ocularcentrism, visual thinking, linguistic turn, visual turn.

Ильина Г. В., кандидат философских наук, доцент, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), galyna.ilyina@gmail.com

Філософія между языком и видением: «окуляроцентризм» в историко-философской перспективе

Рассматривается проблема «окуляроцентризма» в историко-философской перспективе. Исследуется визуальная парадигма в философии в контексте «лингвистического» и «визуального» поворотов. Выясняется роль «окуляроцентризма» в познавательных поисках философии.

Ключевые слова: окуляроцентризм, визуальное мышление, лингвистический поворот, визуальный поворот.

УДК 130.2:008.001.76+930.1

Кириленко К. М., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедрою філософії, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), katerinasophia@ukr.net

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІЗНАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Пріоритетними завданнями філософії історії є вивчення закономірностей історичного поступу людства, пізнання тенденцій розвитку світового цілого. Глобальні проблеми сучасності, розв'язання яких є домінуючим контентом сучасного філософування, пошуки філософії історії роблять по-новому актуальними, відкривають перспективи їх широкого застосування. Метою даної статті є з'ясування можливостей застосування наукових доробок історії філософії для пізнання основоположних принципів та світоглядних підвалин такого явища сучасності, як інноваційна культура. У розумінні інноваційної культури автор дотримується традицій одного із провідних підходів до її трактування у науці, а саме розуміння її як форми сучасної культури, що пов'язана з функціонуванням структур постіндустріального суспільства, з розвитком інформаційної культури; синергетика є засобом її розуміння. У висновках зазначено, що стрижневою особливістю інноваційної культури є імпліцитна єдність старого, сучасного та нового, яка знаходить своє втілення у творенні інновацій. Філософія історії є ключем до розуміння принципів поєднання темпоральних зрівів інноваційної культури.

Ключові слова: філософія історії, глобальні проблеми, інноваційна культура, інновації, синергетика.